

Spisekamre og Kældere, kunde det ikke holde sig i to Dage, inden det blev slet fordærvet og mulnede». Officererne toge Varer den ene Uge, Penge den anden, som de stak i deres egen Lomme; men af Fødevarerne toge de de bedste, saa skulde Soldaterne nøjes med Resten for de kommende 14 Dage. Fangerne, som de Danske fik, vare derfor ogsaa baade nøgne og hungrige Stakler.

I Sydsjælland under Krigen.

Sjælland blev frygtelig udpint. Borger og Bonde maatte føre alle optænkelige Fødemidler og Brugs- genstande ind til den svenske Lejr. Der forlangtes ikke alene Fedekvæg, Faar og Flæsk; men tillige saadanne Sager som Nodder og Æbler; ja, det gik endog saa vidt, at Gaarde bleve nedrevne og Tømmeret ført bort af Svenskerne. En velhavende Borger i København, Peder Jensen Kandestøber, faar til Tinge ført Vidne om, hvorledes det var gaaet med den Ejendoms- gaard i Allerslev, som han havde købt af den forrige Ridefoged paa Vordingborg Slot, Niels Eriksen; det hedder nemlig (B. H. Tb. 1 Oktober 1661): Ejendoms- gaarden blev nedbrudt af Grev Pontus (de la Gardies) Kvartermester Anders Hansen og efter hans Befaling henført til Lejren som Felthytter til Grevens egen Fornødenhed¹⁾. Og ydermere vidnes der, at alt hans Korn blev staaende

¹⁾ Saml. *Bircherods* Dagbog Pag. 37, hvor det hedder: «Den 3 September (1658) begyndte de Svenske udi sin Lejr i Sjælland at bygge — i Steden for Telte — gode Vinterhuse af Træ, som høje Officerer kunde være udi».

paa Marken og opædt af Fæ og Kvæg, formedelst Peder Jensen da var i København og ikke kunde komme ud, fordi Staden var belagt.

Hastrup Bymænd havde i Krigens Tid leveret — (B. H. Tb. 29 Oktober 1661): «Først en Ko, som blev leveret her paa Gaarden (Beldringe), og hver af Bymændene gav 1 fl ; derefter solgte Hans Boesen dem en Ko, der kom til Lejren, og hver gav dertil 1 Rigs- mark; dernæst solgte Hans Boesen og Hans Munk dem 4 Alen Vadmæl, som kom til Gaarden til Pojekerne (Soldaterne); endvidere udlagde Mads Olsen, Hans Boesen og Lavrids Jensen et Nød, som kom til Lejren; det var det sidste Proviant-Nød, de udgave; hvilke tre Nød skulde koste 20 Sldr., eller 2 Sldr. til hver Mand. Mads Olsen og Hans Boesen udlagde hver to gamle Faar, som kom til Lejren, hvert Faar til 1 Dlr., til Deling mellem Bymændene. Anno 1657 i Plyndringens Tid solgte Mads Olsen Bymændene en Stud til 9 Dlr., og Niels Jensen laante dem 1 Td. Byg, som de udgave for Byen til Oberst Bech, der laa i Vordingborg; Mads Olsen laante dem en Skærekniv til 3 fl , og Hans Boesen 7 Skpr. Byg at levere til Oberst Bech».

Lars Andersen i Krømplinge vil have 18 Dlr. af Nørre Tvede Bymænd for et Par Stude, som de bekom og udgave for Skatte-Øksen til den svenske Konges Hofholdning. (B. H. Tb. 20 November 1660). — Ofte bortbyttede de svenske Kvartermestere de modtagne Kreaturer med andre, som de da sendte til Lejren; og det havde til Følge, at der efter Krigens Ophør opstod Trætte og Splid, naar en eller anden traf paa det Stykke Kvæg i fremmed Mands Eje, som han i sin Tid havde

maattet levere. Ridefogden paa Gisselfeld Niels Hansen Kornerup søger saaledes (B. H. Tb. 28 August 1660) paa Frans Knudsens Vegne i Brøderup Jens Jensen samme Sted for en Ko, som denne havde tilbagetaget. Det var ved Pinsedags Tider 1659, at Jens Jensens Søster trak hen til Kvartermesteren med en Ko, der skulde til Lejren; da kom Frans Knudsens Kvinde og spurgte, om Kvartermesteren vilde sælge denne Ko, hvortil han svarede nej, medmindre han fik et Slagtenød igen. Kvinden gik da hen til Jørgen Larsens og købte en Stud for 10 Sletmark og byttede derefter med Kvartermesteren, saa Studen kom til Lejren. Nu vilde Jens Jensen have sin Ko igen og tilbød at betale de 10 Mark, som Studen havde kostet; men Frans Knudsen vilde ikke afstaa Koen, «siden han har maattet føde den Aar og Dag og den saa længe i denne besværlige Tid salveret».

Der var imidlertid udgaaet en kongelig Forordning lydende paa, «at hvis bevisligt til de Svenske i Kontribution af Adel eller andre var udgivet, og de samme Varer nu findes hos nogen, bør de ej af første Ejermand igen fordres, men hører den til, som sig det tilforhandlet og bekommet haver». Herredstingsdommen kom derfor ogsaa til at lyde paa, at Jens Jensen bør at levere Koen, som han havde bemægtiget sig — tilbage igen til Frans Knudsen.

Hans Larsen, Borger og Indvaaner i Vordingborg, havde i Krigens Tid forstrakt mangfoldige med Midler, saaledes ogsaa Bymændene i Sønder Mærn, der blandt andet havde faaet en Side Flæsk, saa god som 3 Sl⁴ 12 ß, «udi Bymandskab at levere til Lejren». Peder

Mikkelsen i samme By havde til Skattepenge til Svensken laant 6 R 8 ß, og derfor havde han sat et Blaargarnslagen i Pant, og hans Kvinde havde modtaget til at yde i Udgift til Svensken 4 R . (B. H. Tb. 16 Oktober 1660).

Sognepræsten Hr. Karl Torkildsen i Langebæk havde ligeledes maattet forstrække mange i Krigstiden, som han saa bagefter maa sagsøge til Herredstinget 16 Oktober 1660. Mads Andersen paa Vallebogaarden havde af Præsten laant 1 $\frac{1}{2}$ Skp. Salt paa den Tid, da baade Bonde og Præst maatte kontribuere til Lejren, og da man maatte give 18 R i Kjøge for 1 Skp. Salt; dertil havde han faaet 14 Skpr. Byg; men nu svarer han paa Tinget, at han har leveret 1 $\frac{1}{2}$ Tønde *Æble-Krigsfrugt* til Lejren for Hr. Karl; og hvad Saltet angaar, da erklærer han, at han vel har modtaget det, men han vil tilbagebetale med Salt igen.

Jakob Nielsen i Ørslev faar bevidnet paa Tinge (30 Maj 1665), at han af en Gaard i Skuderup har leveret til Lejren for Anne Gjort Træskomands i Stege 1 Tønde søde *Æbler*, som Krigsæbler, samt to Skpr. *Boghvedegryn*. Den 10 September 1661 blive Engelstrup Mænd krævede for deres Skyld til Roskilde Duebrødre-kloster for de forløbne Aar. De klage, at alt er røvet fra dem i Krigens Tid; og Lars Nielsen fremfører, at han for Simon Vibes Kvinde har leveret 9 R Smør og 1 Skp. *Nodder*. (Tb. 10 September 1661). Ydelserne vare mangfoldige. Saaledes skal endnu nævnes, at Hans Jydes Kvinde i Skuderup havde maattet række Haand (kautionere) for Halvdelen af en Jærnstang, der skulde koste 9 R og bruges til en Rustvogn i forrige Fejdetid.

(Tb. 27 November 1660). Hertil kom endnu den uaf-ladelige Kørsel, som Bonden maatte yde: Lars Ras-mussen i Engelstrup klager saaledes til Tinge (30 Oktober 1660) over, at han i Vinteren 1659 maatte køre ikke mindre end 7 Gange til Lejren og 1 Gang til Korsør for Svenskerne. — Og det gik ikke Købstæderne bedre end Landet. Den lille, fattige By Storehedinge maatte fra 1658—60 i alt udrede i Varer og rede Penge for 7403¹/₂ Rd.¹⁾. 9 Gaarde og Huse vare ganske øde og 28 Borgere helt forarmede. Fem af Byens Borgere forklare i deres Regnskab til Kommissærerne Niels Parsbjærg og Kristian Daa, at Byen den 15 August 1658 har leveret til Lejren 4000 R Brød til 40 Rd., 23 Tdr. Øl til 23 Rd. og 5 Tdr. Salt til 11 Rd.; den 29 August leveret 200 Fyrredeller (Bræder) à 1 R er 33 Rd. 2 R , 15 December udgivet to Ryttere med fuld Mundering, er 145 Rd., og til Baron Lavrids Flemmings Sekretær i Lejren 32 Rd., 30 Maj 1659 leveret til Grev Pontus de la Gardie i Lejren 100 Td. Byg, som er 100 Rd., 18 August leveret til Generalmajor Fabian Berrentz Regiment i Lejren 150 Furdeller à 1 R er 25 Rd., 500 Søm er 3 Rd., 1 Træskive 2 Rd., 4 Vinduers Karffue er 2 Rd. og 2 Døre er 2 Rd.; den 18 December leveret 3 Artilleriheste, 5 Par Sadler med tilhørende Hampeskagler til i alt 103 Rd., og til Grev Pontus de la Gardie i Lejren 200 Td. Byg, er 200 Rd. Den 28 April 1660 udleveret alle Byens Geværer, nemlig 60 Bøsser og Musketter, 60 Karrer, 1 Tromme, 1 Fane, 3 Partisaner og 3 Hellobarder, alt beregnet til

¹⁾ Rigsarkivet: Synsvidner 1657—60 I, Sjælland

250 Rd. Men foruden alt dette, der udredtes til Lejren, maatte Byen samtidig yde til Fæstningsarbejderne ved Rødvig Skanse og ved Kjøge By; især til det sidst-nævnte Sted krævedes haarde Ydelser: Den 14 Marts 1660 leveredes der 5 L R Hampeblaar, 1 Munitionsvogn, 1 Kuglevogn, 10 Par Forseler, 4 Par Bagseler, 20 Par Hampeskagler, 4 Kuskesadler, 20 Tømmer med «Betzeler», i alt for 300 Rd. Den 28 April 1660 betaltes 50 Rd. for to Mand, der i 3 Maaneder havde kørt Pallisader til Kjøge. I Arbejdsløn til 15 Gravere, der i 14 Maaneder havde arbejdet ved Befæstningen, udbetaltes 1 Rd. om Ugen, eller i alt 840 Rd.; hvortil endnu kom Betalingen for en stor Mængde Materiale og Arbejds-redskab: 60 Spader à 3 R , 92 Hakker à 3 R , 125 Jærnskovle à 2 R , 195 Hjulbøre à 2 R , 38 Økser à 4 R og 4 Jærnstænger à 1 Rd., foruden Egeplanker, Bræder og Søm.

Allerede den 10 August 1658 kom der en svensk Løjtnant med 30 Heste til Byen, og ham maatte de give 40 Rd., for at han ikke skulde plyndre Byen. Og den Salvegarde, som han efterlod sig der, maatte de underholde i 3 Uger og derhos give ham 10 Rd. Til Stadighed maatte Byen betale Brandskat: Den 15 November 1659 betaltes for 3 Terminer 300 Rd., hvortil kom 2 % til Kommissæren. I hele 25 Maaneder, endog efter Fredsslutningen den 27 Maj 1660, nemlig til den 14 Juli, maatte Byen udrede 25 Rd. om Maaneden til hver af de følgende 4 Regimente: Hr. Generalmajor, Grev Ludvig Løwenhauts, Hr. Generalmajor Fabian Berrentz, Hr. Oberst, Grev Pontius de la Gardie og Hr. Oberst Gallens Regiment, eller tilsammen 2500 Rd.

Som det gik i Storehedinge og de øvrige Købstæder, gik det ogsaa paa Landet. Der blev ikke alene fordret store Leveringer til Lejren, men der krævedes tillige til Stadighed en Mængde Ydelser til de svenske Tropper, der laa indkvarterede trindt om i Landsbyerne; og de Kvartermestere, der skulde tage imod Leveringerne, handlede derhos med stor Vilkaarlighed, toge uden Regel eller Rettesnor, som det behagede dem. Et Bevis herfor har man i et skriftligt Vidne, som Bondekaptajnen Bent Ebbesen fra Brøderup indsendte til Baarse Herredsting den 11 September 1660, og hvori han skriver: «Er det mig, Bent Ebbesen i Brøderup, i Guds Sandhed vitterligt, at nu forleden, sidste svenske Fejde her i Landet, da kontribuerede Jens Jensen i Brøderup til Grev Ludvigs (Løwenhauts) Regiment og førte til Lejren paa en Maanedes Tid, blev saa udskift fra det Regiment og gav til nogen, som laa paa Vordingborg Slot, i tre Uger en «Potet»¹⁾. Nok siden gav han til nogen Tyske, som ogsaa laa paa Vordingborg Slot og havde Vagt, — havde og Potet —, og det fra Evebro Marked og til Pinsedag 1659. Siden tvang en Kvartermester ved Navn Bent Brasch ham at give til sig foruden Potet, og ej foreviste han nogen Rettighed at fordre noget efter; hvilken Kvartermester laa til Degnens i Snese i Kvarter; og samme Kvartermester tog et Slagtenød fra mig, Bent Ebbesen. Og siden otte Dage derefter bekom han Fyldest for et Slagtenød af Lavrids Jensen og Jens Jensen, begge i Brøderup, eftersom begge tilsammen skulde give for en fuld Gaard. Fjorten Dage derefter

¹⁾ En *Potet* var en fastsat, bestemt Mængde af Ydelser.

tog samme Kvartermester en Ko fra Jens Jensen i Brøderup til et Slagtenød; og havde ingen af de andre, som gave til samme Kvartermester, givet noget, siden Jens Jensen gav sidst; saa samme Ko blev ham fratagen for Urette og ej i nogen hans rette Kontribution, mens han den Tid ikke havde Ret til at give noget Slagtenød. Siden blev Jens Jensen med de andre delt til Grev Pontus (de la Gardie). Nogen Tid efter igen til nogen Tyske, som laa i Stensby; og dernæst til nogen Tyske, som laa i Stenbjærg. Siden og til nogen Dragoner, som blev liggende en Del af dennom i Brøderup nogen Tid; og imidlertid gik Jens Jensen og de andre Bymænd til fornævnte Kvartermester og bad hannom, at han vilde fri dennom for samme Indkvartering og Udgift; hvilket han sagde, ikke at kunne gøre. Og siden, der de vare bortrejste, kom han os til at give til sig igen, og endda han ingen Tid fremviste nogen Potet eller Rigtighed at fordre efter. Dette alt sammen udi Sandhed at være, som skrevet staar, vandt Bent Ebbesen ved højeste Helgens Ed efter Loven».

Endvidere øvedes der storartede Plyndringer. Det er allerede tidligere omtalt, hvorledes Grev Ludvigs Kvartermester Ambjørn fuldstændig udplyndrede Herregaarden Beldringe; men han lod sig ikke nøje hermed. Sognepræsten i Baarse, Niels Pedersen, og Substituten til Beldringe Kirke, Lavrids Nakskov i Beldringe Kirke-lade, bevidne (B. H. Tb. 10 December 1661) begge, at Kirkeværgerne, da Svensken sidste Gang kom i Landet, ikke kunde faa afsat Kirkens Korn, som da var i Behold, eftersom ingen havde Penge at købe for, hvorfor de kørte det hen og lagde det op paa «Vaaben- eller

Vognhus-Loftet». Der saa Kvartermester Ambjørn det oftere, den Tid han laa paa Beldringe; og sagde han, at han vilde tage det til Gaarden og fodre sin Greves 50 Heste dermed, som stode paa Beldringe. Længe afværgede Substituten dette, sigende, at det var Synd at tage Kirkens Korn; men da Ambjørn til sidst ikke længere kunde faa Korn hos Bønderne, tog han Kirkens og fodrede det op. Paa Lækkendegaard gik det ikke bedre. Ladefogden fører her Vidner (2 Oktober 1660) for, at Gaarden udi sidstforleden svenske Fejdetid nogen Tid var assigneret Grev Pontus, og da lod han tage alt, hvad der fandtes; og siden lagde den svenske Konge en Stalddreng paa Gaarden, som i lige Maade borttog, hvad de forrige havde efterladt: «Korn, Øksne, Tømmer og hvis videre, der fandtes, intet undtaget». (Saml. Tb. 5 Februar 1661).

Lars Nielsen i Engelstrup fører 15 Januar 1661 Everdrup Mænd som Vidner for, at han i forleden Fejdetid tvende Gange maatte købe Hus og Gaard fra Fjenden, og hver Gang maatte give 10 Rdl. derfor. Første Gang han købte Hus og Gaard af Fjenden fri for Baal og Brand gav han et Sølv Kosken (Bæger) og en Sølvske, som vejede til 10 Rdl., anden Gang gav han 10 Rdr. i rede Penge. Og derforuden vandt de, at efter Freden blev sidste Gang, toge de, som han da var assigneret til, nemlig Artilleriet: Kvæg, Klæder, Faar og Lam, Heste, Øg og Svin, saa meget, der fandtes paa den Tid hos ham.

Maren salig Daniel Lavridsens paa Oregaard skulde betale i Gaardfæld 197¹/₂ Dlr., men undskylder sig paa Tinge 22 Januar 1661 med, at da Fjenden drev hende

og Børnene fra Gaarden, bleve alle Bygningerne nedbrudte eller opbrændte, og alt, hvad i Gaarden fandtes, blev bortrøvet.

Niels Hemmingsen, der var Inderste hos Ole Jensen i Everdrup, klager 3 December 1661 til Tinge over, at da der skulde leveres to Nød til Lejren i Fejdetiden, den sidste Vinter Svensken var her inde, toge de hans eneste Ko. Lægdet skulde levere to Nød, og det ene leverede Kristen Hansen; men saa siger Ole Hansen: «Lad os tage det andet hos Ole Jensen». Hvortil Salvegarden fremførte: «Køber hellere et, som I ere van at gøre». Men Ole Hansen og Ladefogden paa Sparresholm gik alligevel ned til Ole Jensens og drev Niels Hemmingsens Ko ud af Odelen. Da sagde Ole Jensens Kvinde, Ludtze Ibsdatter, idet hun gik ind i Odelen efter Ole: «Tager min egen Ko, hører I, og lader Nielses Ko staa!»

De toge alligevel Koen. Ladefogden stod med en dragen Kaarde og tvang Niels til at løse Koen af Baasen; men der Ole drev Koen ud af Odeldøren, stod Nielses Kvinde, Karen, der med et Spædbarn paa Armen og bad og græd, at de dreve med hendes aller eneste Ko.

Bo Rasmussen i Eskildstrup havde udi Svenskens Tid nedlagt noget Korn i Forvaring hos Ole Hansen i Snesere Torp. Det var ved Kyndelmisse Tider 1659. Ole Hansen sad fri og gav ingen Proviant eller Kontribution til de Svenske, formedelst hans Gaard var paa Gisselfeld Gods og Admiral Wrangel assigneret¹⁾. Men saa

¹⁾ Hiøring siger: «Leyers Krantz», Ark K: «Hvor Wrangels Folk vare paa Herregaard eller Bondegaard, fik de godt Lov paa sig».

kom der et Parti til ham i hans Gaard og tog hannom med dem med saa meget, de kunde føre paa en Vogn. Men hvor de førte hannom hen, vidste ingen. Om Morgen derefter gik hans Kvinde af Gaarde, og da havde hun ikke videre end som en Kurv paa hendes Arm. Men den Tid, hun var gaaet bort, gik Pojekerne ind og sloge Døren op, toge af Kornet, medens der var noget paa Loftet, og gave deres Herres Heste; og den Tid det havde Ende, saa toge de af det Korn, som var i Laden. Og nødte de Kvinden, der hun kom hjem, til at lade skære Hakkelse deraf vel i tre Uger. Alt Gaardens Gods og Eje blev spoleret, og slet intet blev tilbage. (B. H. Tb. 22 April 1662).

Møller Hans Iversen i Tubæks Mølle fører 6 November 1660 Vidner til Tinge om hans Ruin og Ødelæggelse i Fejdetiden: Tidt og ofte og mange Gange baade i det første og sidste Indfald er han med Hustru og Folk fra Hus og Hjem forjaget, og Fjenden haver sig hans Gods og Formue bemægtiget, ja ganske udplyndret, saavel som fremmede, deres Korn, som i Møllen havde været indført og skulde males i den bedste Tid, naar der havde været Vand, men de havde ikke kunnet være Møllen mægtige for «Durigtropper», som gik frem og tilbage forbi Møllen — eftersom han laa paa den alfare Landevej — hvilke hannom haver gjort stor Vold og Afbræk; saa mange derfor, som pleje at søge Møllen, nu deres Korn paa andre Steder lader male, saa han for sligt er kommen saaledes til Agters, at han ej den aarlige Genant af Møllen kan udgive.

Hans Sædejord, som hannom ligger til Rens med andre i Marken, haver mesten ligget øde, og ikke

kunde han formaa at dyrke det, som han gerne havde villet. Hertil kommer den store, maanedlige Kontribution, nemlig 10 Rdr., som han med stor Borg og Laan haver udgivet, paa det, at Kronens Mølle ej skulde blive ruineret, som mange (desværre!) nu findes; og endnu hidtildags i dette Aar haver han ikke Vand, som der kan males med. Derhos ere Bønderne omkring Møllen i mange Sogne saa forarmede, at de intet Korn have saaet i Aar, og derfor end meget mindre haver noget at lade male.

Peder Jørgensen paa Raad havde for flere Aar forpagtet Everdrup Kirkes Degnetrave, og efter Overenskomst med menige Everdrup Sognemænd skulde de betale ham i Skæppen. Anno 1658 lod han tillyse fra Prædikestolen, at han efter Sædvane vilde møde en vis Dag i Everdrup med en Vogn, hvor de da skulde levere deres Korn; men de undskyldte sig, at de intet kunde yde, de havde selv intet, formedelst Fjendens Bemægtigelse; uden aleneste to Mænd i Everdrup samt Størlinge Bymænd. Det fik han. Men den tredje Nat derefter tog Fjenden det med meget andet af Peder Jørgensens Gods. (13 November 1660). Heller ikke det følgende Aar kunde Sognemændene betale Degnetraven, hvorfor Peder Jørgensen klager paa ny; idet han formener, «at det ikke er bevist, at Kirketjenesten er bleven forsømt eller er ophørt, mens, Gud være Lov, udi den forbigaaende bedrøvelige Fejdetid fuldkommen og troligen af Kirkens og Skolens Tjenere er bleven opvartet og forrettet». Men Sognemændene kunde ikke betale. (Tb. 19 Februar 1661). Om Søren Iversen i Broskov vidne Mikkil Skovrider og Rasmus Smed i

Even (26 November 1661), at Fjenden tog bort fra Søren Iversen alt, hvad han ejede, baade Kvæg, Bæster og Klæder, saa der var intet andet igen uden nogle gamle Trævarer i Stuen; hvorhos han blev jaget af Gaarden med Hustru og Børn og var fra Gaarden udi lang Tid. To Aar derefter havde han endnu kun nogle Faar og faa Stykker Sengeklæder, og henlevede han med Familien i stor Armod. Et Tingsvidne fra 17 November 1663 fremfører, at Søren Iversen døde udi største Armod, saa hans efterladte Gods og Boets Formue kun kunde vurderes for 4 Sletmark. Børnenes Arv efter deres Moder, 86 Rdr., var gaaet med; og Enken Johanne, deres Stifmoder, kunde jo intet betale.

Gregorius Brus i Skovhuse fik i Svenskens Tid sin Gaard afbrændt ved Nattetide, og al hans Formue blev hannem af Fjenden berøvet, saa han havde ikkun igen, hvad han gik og stod i. (Tb. 8 Juli 1662).

Velb. Jomfru Birgittes Fuldmægtig paa Jungshoved lod 15 Juli 1662 føre Anders Mus i Skuderup som Vidne for, at Efterleversken efter den ene af Kirkeværgerne ved Øster Egesborg Kirke blev af Fjender bortjaget fra sin Gaard; de toge alt, hvad hun ejede, og hun kom aldrig til Gaard igen.

Peder Hansen i Snesere blev ganske udplyndret og ruineret med stor Indkvartering og Kontribution udi Svenskens Tid; al hans Formue saavel som hvad, han af Snesere Kirkes Indkomst og af Børnegods i sit Hu indehavde, tog Fjenden. (B. H. Tb. 19 August 1662).

Søren Stisen i Skovhuse fik 23 Januar 1663 bevidnet paa Tinge, at han af Fjenderne blev bortjaget med Hustru og Børn fra Hus og Gaard, Gods, Kvæg

og Formue og ikke var eller kom til sit Hus udi 16 Uger. Mens Fjenderne baade Gods og Formue og alt, hvis paa Boligen fandtes, sig bemægtigede og bortførte og gjorde dennem saa nyttigt, som de godt syntes; saa at den Tid, da Søren kom igen, fandtes der hverken Døre eller Vinduer, men Husene vare ganske øde og tomme.

Salig Niels Hansen i Store Røttinge var i sin Tid Kirkeværge til Snesere Kirke; hans Enke Else blev aldeles ruineret af Svensken og af dennom fratagen alt, saa hun maatte undfly baade Hus og Gaard og døde udi største Elendighed et Aar efter, at Fjenden var uddragen. Og ikke fandtes saa meget efter hende, som hun kunde komme i Jorden for. (Tb. 18 Marts 1663).

Jens Pedersen i Risby, der havde forpagtet Kongetienden, fik saa godt som intet leveret hverken i 1658 eller 1659. Anders Ibsen vidner (8 Maj 1666), at det noget lidet, som han fik, aftarsk Fjenderne alt sammen og gave deres Heste det, eftersom de daglig marcherede gennem Byen.

Sognepræsten i Kongsted, *Kjeld Andersen Skytte*, maatte i 1658 for det svenske Indfald her i Landet med Hustru og Børn — deriblandt et lidet nydøbt Spædbarn — flygte fra Hus og Hjem og søge Skov og Skjul, «da Fjenden imidlertid bravt huserede i Præstegaarden», saa han blev en fattig Mand¹⁾.

¹⁾ Giessing: Jubel-Lærere III, 284 o. s. v. Efter Kjeld Skyttes egne Optegnelser havde han været en velhavende Mand, der ved sit Bryllup, den 19 Juni 1653, med Formanden Hr. Hans Sørensen Nyborgs Datter Abigail havde 94 Gæster; deriblandt Adelsmændene Kristen Skel, Manderup Due og Peder Grubbe,

Svenskerne synes især at have holdt meget af Heste, Køer og Faar. Tingbøgerne melde i det mindste om utallige Røvier af den Art; men ej heller Bohave, Køkken- og Bryggersredskaber er der kastet Vrag paa. Alt er taget med. En Rytter, Erik hed han, som nogen Tid laa paa Bækkeskov, havde røvet en Jærnkakkelovn fra Oluf Skovfoged i Engelstrup og slæbt den med sig langt hen i Landet. Efter Krigens Ophør fik Skovfogden opspurgt, at den skulde være til Rasmus Hans i Tureby. Han tog da dertil og spurgte Kvinden, hvorledes de vare komne til den Ovn. Hun svarede, at hendes Mand havde hentet den til Hr. Peders i Jomfruens Egede, og havde de laant den af Jakob i Børsted; men hvad hendes Mand skulde give i Leje deraf, vidste hun ikke. Skovfogden gjorde Forbud paa Kakkelovnen og rejste til Hr. Peder, som svarede, at han havde intet med nævnte Kakkelovn at skaffe, andet, end der kom en Rytter af Sønderleden og bad, han maatte sætte den ind her hos hannem nogen Tid. Saa kom Rasmus Hansen og havde en Seddel med sig til Hr. Peder, hvorefter Kakkelovnen blev ham følgeagtig. (B. H. Tb. 19 Februar 1661).

Hans Jensen i Lille Røttinge klager 27 November 1660 paa Tinget over, at en Kvartermester, Adtzer Wari, der laa til Peder Hansens i Snesere, kom med sine Pojeker og tog hans Brændevinspande med tilhørende Hat og Piber, som havde kostet ham 16 Sldr. Hans

3 Professorer fra Sorø, 33 Præster, foruden mange andre fornemme Personer. Summen af Brudegaverne beløb sig til 576 Lod «gjord Sølv», foruden udi Guld og Penge 183 Rdl.

Jensen tog Morgenens derefter op til Kvartermesteren og bad om at faa sin Pande igen, da han intet resterede med at levere. Da svarede Adtzer Wari, han skulde vel faa den igen, naar han havde brugt den en Gang eller to. Men Hans Jensen fik ingen Brændevinspande; Kvartermesteren lod den køre op til Jørgen Vægter i Næstved, og der forblev den. Ole Mogensen i Baarse blev af Kvartermester Bent Brasch i Snesere tvungen til at levere en barked Oksehud, som skulde være til Sko og Støvler til Kompagniet. (Tb. 3 Februar 1664). Ligeledes blev Jakob Pedersen i Baarse tvungen til at købe for 3 Dlr. Klæde hos Gabriel Althus i Næstved til de Svenske, som han var assigneret til; men da han ikke kunde betale Pengene, tvang Grev Aksels Kvartermester, Bent Krabbe, tre af Bymændene til at sige god for de 3 Dlr. (Tb. 20 November 1660). Det var smaat med Pengene, naar der skulde tre Gaardmænd til at sige god for de 3 Daler, som den fjerde ikke kunde betale. Det samme træder endnu stærkere frem, naar Jakob Smed i Snesere maatte give Løfte for Betingingen af 11 Mark for 1 Td. Øl, som samtlige Bymænd skulde levere til det Kompagni Ryttere, der laa udenfor Snesere Præstegaard St. Mikkelsdag 1658. Smeden udtog eller købte Øllet hos Mag. Albret; men maatte sige god for alle Bymændene. (Tb. 12 November 1661).

Selv det allermindste blev taget med af Røverne paa deres Plyndringstog; Ting, som ingen Værdi kunde have for andre end den retmæssige Ejermænd. Kirkeværgen Jens Pedersen i Risby klager saaledes 16 December 1662 til Tinget over, at tvende Signeter ere ham frarøvede udi Svenskens Tid; og han lader tillyse, at de

nu ikke mere gælde, saa hvis nogen kunde have nogen Obligation, hannem paalydende, under sig med nævnte Signeters Tryk, de det da straks uden videre. Ophold tilkendegive, eftersom han samme Signeter vil forandre med fuldkommen Bogstaver udi. — Det er ikke til at undres over, at Folk under disse fortvivlede Forhold, da Plyndringer hørte til Dagens Orden, stræbte af al Evne efter at gemme og skjule alt, hvad der reddes kunde. De mange Sagn, der gaa om Skatte, der i Tidens Løb ere fundne i Jorden, i hule Træer og paa lignende Gemmesteder, ere derfor næppe altid uden Grund. Naar det saaledes hedder sig, at en Dreng, der gik i Skoven og vogtede, og, som for at lede efter en Fuglerede, stak Haanden ind i et hult Træ og derved hørte en raslende og klingende Lyd, der førte til Opdagelsen af en hel Hob Dukater, gemte i en Læderpose, hvis møre Snor brast ved Berøringen, hvorved en Skat, gemt i Ufredstider, kom for Dagens Lys; en Skat, der blev til en Rigdomskilde for Finderens Slægt i flere Led¹⁾; saa er et saadant Sagn saa meget desto mere troligt, som der straks efter Krigen omtales, at der allerede da skal være gjort lignende rige Fund. Det hedder sig i Tingbogen 21 August 1666, at Jens Eriksen i Skaldsbygaarde vandt, at forleden, St. Jørgens Dag, stod han i sin Mark og skar paa et Stykke Ved med sin Træsav, og Kristen Hermansen i Præstø stod hos, da hørte han, at de skændtes ovre i Neble, og han saa, at Abraham Smeds Kvinde stod ved Ole Andersens og lagde sin Haand paa Havegærdet, idet hun sagde: «Kom

¹⁾ Sagn i Baarse Sogn, Præstø Amt.

herud din Tyv og din Skælm». Og Ole Andersen og hans Kvinde stode samme Tid i Haven; de svarede igen; men det kunde ikke høres, hvad de sagde. Siden kom Ole Andersen til ham og vilde have ham til at følge med til Abraham Smeds Kvinde, om hun vilde være sine Ord gestendig. Der de da kom til Abrahams Gaard, kom Konen ud med en Rage og sagde til Ole Andersen: «Kommer du her, din Tyv og din Skælm, du skal faa en Ulykke, kommer du her med Mand til mig, du skulde hellere gaa til Karsedam igen og tage Gryder og Kedler op, deraf du haver faaet din Rigdom!» Saa tog hun Ragen og slog efter Oles Pande med, men han bødte for sig med sin Arm og fik fat i Ragen og holdt den for hende; saa tog hun til en Stavre, som laa paa Jorden, og vilde slaa Ole med, men denne bødte for sig med Ragen; da greb hun til en Haandsten og slog med samme Sten. Men Vidnet ved ikke, om hun ramte, eller hvad hun ramte. Som de da vilde gaa ud af Abrahams Gaard, tog Kvinden en Brandstage og slog efter Ole med, ud gennem Porten. Hun fulgte med efter ud paa Gaden, hen til Ole Andersens, hvor da dennes Kvinde kom ud og sagde til den gale Kærling: «Det var bedre, du gik hjem end gaa her og skaffe os Umag med at hente Mænd!» Men da svarede Abrahams Kvinde: «Hvad siger du, din Troldkone — det du faar en Ulykke». Ole bød sin Kvinde gaa ind og ikke tale et Ord mere. — Det hele havde sit Udspring fra, at Oles Griseso var gaaet ind i Abraham Smeds Græsvænge, det skulde saa gaa ud over Soen; hvorfor Kvinden og hentede en Økse til at dræbe den med. Men Soen undløb.

Det var helt mærkelige Gemmesteder og Maader at hængemme paa, der benyttedes. Bent Jensen i Baarse grov saaledes en Del Kød ned i Ringelund; men Ole Mikkelsen og hans Sønner i Faksinge toge det, hvorfor Bent skælder og raaber: «Du tog mit Kød, du aad mit Kød, du og de to Dreng, du haver hjemme, I have Djævelen, I Tyve, som I ere tilsammen! Dersom du ikke skaffer mig det igen, da skal jeg føre Rytterne ned paa dig, og de skulle vel skaffe mig det igen!» (B. H. Tb. 18 September 1660).

Anders Aage i Baarse kalder og klager over en af sine Bymænd, Jørgen Gjøde, angaaende «to 5-Fjerdinger *Melsche*»¹⁾, som denne skulde have udvist til de Svenske. Anders Aage fører som Vidner tvende Ryttere af Oberst Gyldenløves Regiment, der begge vidne, at de, «ungefær» 14 Dage før Freden blev sluttet, havde hørt, at Jørgen Gjøde sagde til den svenske Kapteinløjtnants Tjener Gøste, at de kun skulde grave i Anders Aages Faarehus, der laa to Tønder Melske, og naar de havde gravet det op, vilde han vise dem noget mere, som de skulde takke hannom for. Et Par af Bymændene vidne, at da de fjorten Dage før Mikkelsdag, sidst forleden, kom fra Lejren for Kjøbenhavn og vare naaede til Herfølge, da fortalte nogle Ryttere dem der paa Landevejen om de to Tønder Melske, der vare gravede op i Anderses Faarehus. Jørgen Gjøde nægtede alt; han havde aldrig gjort Anvisning paa noget, hvad han ej heller kunde, da han ikke vidste, hvor Melsken

¹⁾ Efter Videnskab. Selsk. Ordbog var *Melske* en Drik, blandet af Øl og Mjød.

laa. Han mente, at Vidnerne næppe kunde staa til Troende, da de vare Rømningsmænd. (Tb. 18 December 1660). Herimod fremførte Anders Aage en følgende Tingdag, 26 Februar 1661, at de tvende Ryttere, nu sidste Gang Svensken sig Landet bemægtigede, ere blevne fangede fra «*Key Løches*» Regiment; og da vare de vel rømte, men for atter at tage Tjeneste i den danske Hær under Oberst Gyldenløves Regiment.

Det mærkeligste Gemmested var dog det, som Jakob Kristoffersen i Skovhuse benyttede. Han havde noget Gods, som han gemte i Nederdelen af en Særk, der efter Tilladelse fra Præstekonen i Øster Egesborg, Dorette Hr. Peder Hies, blev baaret der i Præstegaarden; men hvor det i Fejdetiden blev af, vidste ingen. (B. H. Tb. 19 Marts 1661).

Fjenden indlagde nok i hver By en Salvegarde, der som Ordenens og Retfærdighedens Haandhæver skulde staa som en Skytsvagt og sikre Befolkningen mod Vold og Overlast; men Salvegarden blev som oftest kun til Byrde og Besvær, og oftere øvede den Uretfærdighed, end den afværgede den. Kun ved den før omtalte Lejlighed, da Salvegarden i Everdrup talte for, at det var bedre at købe en Ko, der skulde leveres til Lejren, end at tage Fattigmandens eneste Ko, ses det, at Salvegarden har prøvet paa at afværge Uret. Fra Dyrlov klage de 22 April 1662 over, at den første Vinter Svensken indkom, skikkede Kvartermesteren, der laa der i Byen, dem en Rytter som Salvegarde, og han fik sit Kvarter hos Peder Pedersens i to Nætter, hvorefter han skulde gaa paa Omgang; men siden fordrede Kvartermesteren, at Bymændene skulde betale

2 Rdr. om Ugen, saa Salvegarden kunde blive boende fast paa eet Sted, endda han slet ingen Gavn gjorde dem.

Anders Jensen i Sjolte vandt den 20 Oktober 1661, at han selvanden 1659 ved St. Hansdagstide blev sendt af den svenske Bogholder Peiter Sanders, som da laa paa Totterupholm, til Hans Olsen i Bøgesø for at spørge denne, om han vilde løse sine Køer, Kedel og øvrige Bohave, da skulde han faa det tilbage for billig Betaling. Og da svarede Hans Olsen, han havde intet godt af, han løste det, thi løste han det, saa toge de det igen. Et Par af de andre Bymænd vidne da, at de i Kristen Nielsens Gaard i Sjolte bleve tagne og tvungne af Lars Povlsen, som var Salvegarde over Totterup Gods, til at drive samme Kvæg til Elmue til Jens Olsens, hvor Salvegarden havde sit Kvarter.

Den gamle Sognepræst i Vester Egede Hans Jensen Kolding — Farfader til Grønlands Apostel Hans Egede — lod¹⁾ paa den almindelige *Bandsdag*²⁾, Søndagen før Jul, 1658 gøre Kirkens Bøn for efternævnte Ting, der vistnok vare stjaalne fra Præsten selv: 100 Rdl., 30 Dukater, 3 Stykker Guld til 9 Rdl., 1 Rosenobel, 3 Skufdalere, 1 forgyldt Sølvstob med tre Knapper under, 15 nye Sølvskeer, 1 lang Sølv-Bordkniv, 2 Snørelænker og 50 Par Sølv-Maller. Ind i det nye Aar øvedes atter flere grove Tyverier; Præstens Stude bleve stjaalne, og fra Degnen, ligesom fra flere af Bymændene, der havde gemt Klæder og Gods i Kirken,

¹⁾ Vester Egede Kirkebog.

²⁾ Aarets tvende *Bandsdage* faldt paa Søndagen før Jul og paa Palmesøndag.

blev dette frastjaalet. Degnen lod da under Sognepræstens Sygdom Tyvene bandlyse. Det hedder herom i Kirkebogen:

„Christopher Degn lader liufje til Bandy offver nogle Dieffvels och wjorschammede Mennischer, som nu for kort Tid siden ud aff den lede Sathens Indgiffvelse bortstaa fra hannem, saavell som fra andre bedrøffvede folk, en heel Hob Godtz och gode Klæder her paa Kirchen, att Gud allermægtigste jamme Tiuffve och whorlige Dieffvels-Kroppe vilde straffe, saa de for hver Mand kunde bliffve aabenbarede, att de kunde faa deris tilbørlige Verdsjens Scham och Wlyche. Amen“.

Trods denne kraftige Bandlysning fortsattes Tyverierne. Mod Slutningen af Aaret gik det endog ud over selve Ordenshaandhæveren: «Mikkel, som ligger til Niels Hansens, Salvegarden her i Byen, lader lyse til Bands over ugudelige Mennesker og Tyve, som i Gaar Nat bortstjal i hans Fraværelse en Pung med en stor Sum Penge udi, 3 Skjorter, 1 Karabin, 1 Par Lagener med meget andet mere, at Gud vilde, det kunde blive aabenbaret». Men Folk ynkede ikke Salvegarden; thi det var den almindelige Mening, at han selv havde stjaalet, hvad der nu blev ham frastjaalet. En følgende Præst skriver i Kirkebogen under Optegnelsen om Bandlysningen for det nævnte store Tyveri: «O! du gode Mickel Salgvard, veedst du icke det gemeene Sprichwort: Übel gewonnen, übel gerunnen. Male parta, male disabuntur. Hvad med Synden kommer, det med Sorgen bortgaar».

Ja, det kunde endog hænde, at en Salvegarde kunde overfalde og mishandle Folk. Det hedder saaledes i Tingbogen 11 September 1660, at da Ole Mik-

kelsen og Hans Nielsen af Faksinge 14 Dage efter Pinse i 1659 fore fredelig hjemad paa deres Torvevej fra Præstø, kom Salvegarden over dem, slog dem og jog dem foran sig paa Vejen, hvorhos han tvang dem til at føre en Ko til Faksinge.

Under denne sørgelige og store Ufred, da Folk til enhver Tid vare udsatte for Vold og Udplynndring, vare der mange, der ikke vidste bedre Raad end at flygte og lade alt i Stikken, medens andre bleve tilbage og led og døjede. Jørgen Væver i Skovhuse klager paa Tinge den 17 Maj 1661 over, at ikke alene har Fjenden frarøvet ham og borttaget al hans Formue, men han er ogsaa bleven mishandlet saaledes, at han hverken kan bruge Arm eller Haand, hans ene Ben er tvende Gange sønderslaget, og der findes endnu et saa forfærdeligt Hul derpaa, at Synsmændene gyse tilbage ved at se det og give en frygtelig Skildring af Benets Udseende.

Noget før Mikkelsdag 1658, som de Svenske anden Gang faldt ind, laa menige Allerslev Bymænd paa Gaden; da kom der en Løjtnant til Byen og rendte (s: red) iblandt Allerslev Mænd og raabte: «Haver I eders Rytter og eders Hest færdig?» Da svarede de: «Nej, de skulle blive færdige i Morgen». Imidlertid kom en Major og en Korporal til, og de i Forening med Løjtnanten toge og bandt Niels Mikkelsen til Majorens Hest; saa rede de, og Manden maatte løbe hos Hesten til Rekkinde Præstegaard, hvor han blev stødt, slaaet og truet. Imidlertid vare de øvrige Bymænd fulgte efter ned til Præstegaarden for at staa Niels Mikkelsen bi; men først efter at en af hans Heste var hentet, blev han fri.

Løjtnanten, der havde taget Hesten, blev den selv samme Aften skudt i Vordingborg; og saa kom Grev Pontuses Kvartermester Børge nogle Dage efter og krævede Betaling for Hesten paa ny, endda de havde leveret den; det hjalp ikke, hvad de sagde, de maatte alligevel betale Pengene i Rasmus Koks Stue i Allerslev. Siden red Børge ned i Skovbyerne og fordrede endnu en Gang Betaling for Hesten, som han da ogsaa fik hos Lars Glader i Kragevig. Nogen Tid efter kom en Korporal med 10 eller 12 Ryttere og fordrede nok en Hest; de stimed og tumlede saa længe med Bymændene, at disse maatte betale for Hesten. (B. H. Tb. 25 Marts 1662).

Mads Pedersen i Taageby blev af Fjenden ført fra sit Hjem og som Fange ført om fra Sted til Sted i længere Tid. (Tb. 23 Januar 1663). Undertiden gik det paa Livet løs. I Hammer Kirkebog hedder det: «Anno 1658, 17 Marts, begravet Hans Hemmingsen i Ring; dræbt af Fjenden. 27 Marts begravet Leonhard Christensen i Fuglebechs Mølle; blev dræbt af Fjenden». Og 24 September samme Aar: «begravet Niels Jyde i Hammer, som i Lejren for Kjøbenhavn af en ulykkelig Hændelse blev dræbt». Men det kunde ogsaa være Fjenden selv, som det gik ud over. I Vester Egede Kirkebog hedder det: Den 24 Februar 1659 blev den skaanske Rytter begravet, som blev skudt i «Rynnede».

Den sørgeligste Begivenhed under den store Ufred var dog den, der forefaldt i den lille By Engelstrup i Everdrup Sogn. Her boede en aldrende og enlig Enke; Børnene vare voksne og ude at tjene, saa hun maatte slaa sig igennem, saa godt hun kunde, i sin Enlighed, endda hun havde et saa stort Jordtilliggende,

at hun kunde holde Heste og saa 1 Pund Korn (4 Tdr. Byg) til Stedet. (Tb. 30 Oktober 1660 og 13 December 1661). Den bedste Underretning om denne Begivenhed faar man dog af et Brev¹⁾, som den paagældende Enkes Broder, den dygtige og kække Smed Rasmus Hansen²⁾ i Everdrup, skrev til Kongen, saaledes lydende:

Stormectiegste høybaarne Konning, allernaadigste Herre!

Kand jeg fattige Mand [ey aflade], Eders Kongl. Maystt. vnderdanigst att andrage, oc det paa det høyeste baade for Gud oc min naadigste Konning at beklage, hvorledis min arme Syster ued Nassu Lucie Hansdaatter wdi Ingelstrup wdj Effuerdrup Sogen, som paa en 2^{1/2} Mars Tid haffuer sadt Encke, er wdj Wfredens Tid kommen till hende om Natten ued 12 Slett een Polacker Knecht, oc det wdj hendis Soffue-Cammer, som vaar 2 Dørre forre; oc der hand indkom, haffuer hannd strax satte Kraagen paa Dørrene, siden bunden dennem faste met Reeb, lagte sin spente Bøsse oc dragen Kaarde paa Bordet, imidlertid saadant bleff forrettet atschillige groffue oc wfinlige Ord brugte. Och der

¹⁾ Sjæl. Indlæg 26 Juli 1660.

²⁾ Rasmus Hansen var en for sin Tid vel oplyst og handle-dygtig Mand. Tingbøgerne bære Vidne om, hvorledes han til enhver Tid stod rede til at hjælpe, hvor der var Nød og Trang. Men han forstod ogsaa at klare for sig selv. Da han var født i Ambæk paa Jungshoved Len, lod Ridefogden der, Klavs Hansen, ham i 1656 indkalde til Baarse Herredsting for at lide den Dom, straks at forlade sit iboende Kirkehus i Everdrup og derefter at inddrage paa bemeldte Len for der at besidde enten Gaard eller Hus. Men Rasmus Hansen møder frem 29 April 1656 og forsvarer sig vel, hvorpaa han fremlægger den gunstige Herre og Husbonde, Velb. Hr. Frederik Redts, Lensherre paa Vordingborg Slot, hans givne Fæstebrev af 11 April 1647; saa han er ikke følgagtig til Hus eller Gaard at tage paa Jungshoved Len, saa længe han retter og holder sig efter sit Fæstebrev.

hand saaledis haffde befestet Dørrene, viste dennd bedrøffuede Quinde ey, huad hand dermed haffde i Sinde, tillmet vaar ingen wdaff Taaboerne hende hielpe kunde. Och der hannd da begynte at uille angribe hende, haffuer min sal. Syster taget sig eet Manddombs-Hierte oc hannem effter yderste Effne imodstaet, saa samme Polacker deroffuer er bleffuen dræbt. Och som dette (Gud vere beklaget) skeet vaar, er min sal. Syster for samme Gierning bleffuen anheftet oc ued egen aabenbarlig Befiendelse, som bemelt, vedstanden, att hun saadant ued stor høy Nøduerie beganget haffuer; huorwdoffuer de Suenfche haffuer huldert Krieghs-Rett offuer hende oc Dommen da saaledis senterit, att samme min Syster er bleffuen halzhuggen, Hoffuedet paa en Stage oc Kroppen kommen wdi Heden-Jord. Huilket oc skede. Menh hand, som waar Hoffuet-Marfagen der till, ehr met stor Eigh-Begengelse-Ceremonie saaledis bleffuen begraffuen, som en erlig Mand ey beder kunde erlange. Indflyer derfor till Eders Kongl. Maystt. met vnderdanigste oc ydmyggeste Bøn oc Begiering, Eders Kongl. Maystt. uilde for Gudh Skyld verdis till att ansee denne bem^e arme Quindis elendige Uffgang oc denth Sagh Beschaffenhed, att jeg maatte wdaff Naade tillades, jeg hendiſ Legom oc Hoffuedet ued erlig Metfart maatte tage fra Heden-Jord oc met gode chriſtne Medfølgere igien wdj Kiercke-Gaarden indsettis. Eruarter herpaa eet naadigst gaat oc mildt Suar, Eders Kongl. Maytt. till ald Siælſ oc Eiffſ ænige Velferdt hiertroligst befalt.

Eders Kongl. Maystt. vnderdanigste Tiener

Effuerdrop, den 26 Julij Anno 1660.

Rasmus Hansen Schmed,
Boendiſ wdj Effuerdrup.

Ved et Kongebrev¹⁾ af 9 August 1660 fik Smeden Rasmus Hansen Lov til at nedtage sin henrettede Søsters

¹⁾ Sjæl. Register 9 August 1660.

Hoved af Stagen samt til at lade hendes Legeme hæderlig jorde paa Everdrup Kirkegaard. Men efter at Fjenden, som anført, havde «forraadt Ludtze Knudtz Liv, toge de hendes Gods og solgte det for Spotpris til enhver den, der begærede for Penge at købe». Anders Jensen paa Bækkeskov købte baade et Kar og en Kiste af de Svenske og gav derfor kun 2 R 4 B . Men siden gav de, der havde købt noget af Fjenden, det for en billig Penge tilbage til Familien: Sønnen, Peder Knudsen i Engelstrup, fik Moderens det brune Øg, og Datteren Bold (o: Bodild) fik en Kiste, saa god som 2 Sletdaler. Men til Betalingen af et Pund Byg, som Lucie Knudsen ved Paasketider 1659 havde laant af den velhavende Hans Nielsen i Dysted, blev der intet tilovers. (B. H. Tb. 16 Oktober 1660)¹⁾.

Fjendens forbryderiske Handeler tjente tillige som et kun alt for smittende Eksempel for Landets egne Dagdrivere og løse Folk, der under de urolige, lovløse Tider snart lærte at øve lignende Voldshandlinger, som de Fjenden havde vist i Vej med. Skomageren Peder Jyde i Udby hittede saaledes paa at fremstille sig som svensk Befalingsmand og mødte som saadan frem hos Hans Svane i Vordingborg og afnødte denne til forskellige Tider en hel Hob: Først et stort Svin udi fjerde Aar, der gik paa Olden, derefter 12 Faar, en anden Gang 7 Faar, en liden brun Hest og et graat

¹⁾ Niels Sørensen i «Togsværg» havde tilkøbt sig denne For-
dring paa 1 Pund Byg; men da han lader Lucies Broder og
Søn indstævne, afvises Sagen, da i Følge Kristian IV's Reces:
«Ingen maa sig nogen Trætte eller Gæld tilkøbe». (Tb. 22 Januar
1661).

Øg, derefter 5 Stykker Svin og den bedste Dyne, Hans Svane havde, og endelig til sidst en Ko, som senere hen fandtes hos Borgemester Kristoffer Pedersen i Præstø. Peder Jyde vil først undskylde sig med, at han kun havde handlet saaledes, fordi han var tvungen dertil af Svensken; men saa siger han rigtignok i samme Aandedræt, at han købte det store Svin af Hans Svane for en Daler. (Tb. 16 Oktober 1660).

Karen Peders i Udby møder ogsaa frem paa Tinget, 30 Oktober 1660, med Klage over Peder Jyde. Fra hende havde han nemlig i Svenskens Tid taget: en Kaabe, en ny Klædestrøje, et nyt Blaagarnslagen, en ny Opled, et nyt Forklæde, en Kedelkrog og to Sider Flæsk. Og paa samme Tid havde han hos forskellige Mænd der i Byen taget tre Heste.

Fra den gamle, fattige Mand Ole Grønholt, der med sin lige saa gamle og affældige Kvinde sad til Huse hos Lars Gaard i Udby, tog Peder Jyde en Ko. Han nægter ikke, at han jo tog Koen, men først siger han dog, at det var paa Svenskens Vegne, og bag efter vil han lade, som han købte den, endda han vedgaar, at han ikke gav noget for den; men til Vidnerne siger han: «I skyldte mig Penge, I skulle betale Ole Grønholt hans Ko». (Tb. 25 Juni 1661). Han kunde altsaa dog ikke nænne, at de to gamle skulde lide Nød.

Peder Jyde havde en Kammerat, der bar det betegnende Navn Hendrik Djævel; men de bleve paa sædvanlig Keltringevis snart uenige om deres Handeler. Henrik Djævel beskyldte Peder for, at han havde saa godt som udspist ham af hans Hus. Sagen kom frem paa Tinge 15 Januar 1661; men Dommeren afviste den,

idet han dog tillod, at «de voldgave deres indstævnedes Sag i fire Dannemænds Hænder, som nu dennom efter begge deres Hænders Sammenlæggelse her for Retten haver forligt». Siden efter blive Kammeraterne dog Uvenner paa ny, og nu udvirker Hendrik Djævel hos Ridefogden, at Peder Jyde bliver kaldet til Tinge, hvor det da regner ned over ham med Klager, for hvad han i den forledne Fejdetid har øvet mod Hans Majestæts Bønder og Tjenere i Vordingborg Len og i Særdeleshed mod Hendrik Pedersen (Djævel) i Udby. Peder Jyde vil udtage Modstævning, men forvises Retten 18 Juni 1661. Endelig den 30 Juli falder hans Dom; der efter Ko. Ma. Forn. af 24 Juli 1660 Artk. 18 kommer til at lyde paa: «at han, fordi han her i den forbi-gaaende Fejdetid mod en Del Ko. Mast. Undersaatter sig som en Fjende med Vold, Udspisning og Tvang anstillet og forholdt haver, idet han Fattigfolks Gods under Fjendens Navn haver sig bemægtiget, da bør at straffes paa Bremerholms Arbejde paa Livstid, og de, han haver frataget Gods, bør det igen erstattes».

Herregaarden *Lilliendal* i Øster Egesborg Sogn hed tidligere *Skuderup* efter en nedlagt Bondeby af dette Navn. Ved Krigens Udbrud stod dog Byen Skuderup endnu, og her boede paa den Tid en Gaardmand ved Navn *Lars Krog*, som gjorde sig sørgelig bekendt der i Egnen ved sine slette Handlinger i Fejdetiden. Han fortæller selv, at da han saa, hvorledes Svenskerne udskreve flere af hans Landsmænd til Soldater, da blev han saa ræd, at han godvillig gav sig i deres Tjeneste ved en Kvartermester Ole Larsen. Nok er det, han tog Parti med Fjenden. Og det gamle Ord: «Hvo, som

en Bonde plage vil, en Bonde tage skal dertil!» — kom fuldt ud til at passe paa ham; thi saaledes turede og tumlede han med sine Landsmænd, og især da med sine Standsfæller, at Gud maatte sig forbarme.

Efter Krigens Ophør blev Lars Krog paagreben og ført til Vordingborg Slot; hvorfra Ridefogden Lavrids Mikkelsen senere lader ham føre frem paa Baarse Herredsting, for at han der skulde høre Vidneførselen om sine mange begangne slette Gerninger udi den sidst forledne Fejde, om hvad han havde øvet sammen med Korporalen Ole Larsen, om hvad han paa egen Haand havde øvet i adskillige Maader samt tillige for, at han skulde svare til, hvorfor han havde forladt sin Gaard i Skuderup, hvilken han siden den Tid havde været frarømt.

En lang Række af Vidner møde frem og afgive Beretning efter Beretning om Lars Krogs Slethed, men intet rører den forvildede Mand, der fremtræder som en yderst forvorten og fræk Personlighed. Da saaledes Retten en Dag paa Grund af Uvejr ikke kunde holdes i det forfaldne og af Fjenden ødelagte Tinghus ude paa Baarse Mark, og de derfor vare tyede ind i Herredsfogdens Gaard oppe i selve Byen, saa siger Lars Krog, som han havde været inde i Forhør og kommer ud i Gaarden, at «kom han blot nogen Sinde løs igen, da skulde Ammedrup Mænd faa dyrt betalt, at de toge ham til Fange; han skulde nok vide at faa sat Ild paa hver og en af deres Gaarde». Hans Nielsen i Faksinge fremstod og vandt endvidere, at han hørte Lars Krog sige paa bemeldte Tid og Sted, førend han blev indført for Retten, at «saa mange, som vilde «vinde»

over hannem, de skulde saa sandt faa en Ulykke, kom han løs igen».

De allerførste, der fremkom for at vidne om Lars Krogs frække Gerninger, vare *Lars Lærke* af Høfdingshus med sin Hustru Maren, der vandt ved højeste Helgens Ed og oprakte Fingre efter Loven: At først tog Lars Krog en Hoppe, saa god som 10 Daler, fra Larses Dreng (Karl) paa Vejen til Lejren. Og nogen Tid derefter kom han i Larses Bolig og tog to Hopper, satte sig selv paa den ene og en Pojek paa den anden og red dermed af Gaarde, og tog han saa Fjederne med sig, som Hopperne havde paa tillige med en anden Fjeder. Fem eller seks Dage derefter kom han gaaende til Høfdingshus igen, da havde han rendt (redet) den ene Hoppe ihjel, mellem Skuderup og Lars Lærkes; og den anden Hoppe kom Pojeken trækkende med, den var og forrendt og fordærvet. Saa tog han en brunblislet Hest og et nyt Hynde og satte sig paa, tog han saa tillige en brun Hest med sig, som han fik (gav) Pojeken, idet han sagde, at han vilde ride til Gederød, saa skulde Lars faa sine Heste igen; men Lars fik dem dog ikke igen. Og nogen Tid derefter kom Lars Krog atter og gik ind i Høfdingshus og tog en sort Hest, saa god som 20 Daler, og gav den til en Salvegarde, som laa i Skovhuse; og Lars Lærke fik den aldrig igen. Men paa den Tid, som Svensken vilde drage ud af Landet, i de Dage kom Lars igen i deres Hus og havde en Rytter med sig. Og da havde Lars Lærke netop ligget syg i tre Uger og var nys opstanden og sad bag sin Kakkellovn. Da bød Lars Krog Rytteren, at han straks skulde sætte Pine paa Gubben, og Rytteren

satte to Pistoler med Skruer af Laasene paa Larses Tommelfingre og pinte ham meget ynkelig. Og imidlertid løb Lars Krog op i Kammerset og stødte op to Døre paa et Skab, men fandt intet; og der han kom ind igen, sagde han til Rytteren: «Sæt hart paa Gubbens Hemmelighed og pin hannem, saa siger han vel frem, hvad han ved». Men Rytteren vilde dog ikke. Saa rendte Lars Krog ud i Gaarden, kastede Brøndværket af, fik en lang Stage fat og ledte dermed i Larses Brønd, hvor han fandt en Kobberkedel, som han siden tog med sig. Rytteren løb ogsaa ud; og da de siden kom ind begge to, tænkte de, at Lars Lærke havde været død. Maren bad og tiggede til Rytteren, at han dog vilde tage Pinen af hendes Mand, efterdi han var syg og hartad død. Da svarede Lars Krog: «Lad ham dø og drage til Helvede!» Og sagde han derhos: «Maa hun ikke lide det, at han pines, saa tag af Gubben og sæt paa Kærlingen, det Fanden farer i hende. Kærlingen ved lige saa vel, hvad her er, som Gubben». Saa satte Rytteren paa hende, paa begge hendes Tommelfingre, med to Pistolskruer, saa Blodet flød ud. Og Lars Krog bad, at han skulde sætte hart an, saa siger hun vel frem ret nu. Da lagde Rytteren et Stykke af en Grimetøjle om hendes Hoved, og vandt han rundt med et Træ og drejede, saa der sprang Blod ud af hendes Ører; og alt imens bad Lars Krog og sagde, at hun skulde sige frem, hvad de havde. Og hun kunde intet sige frem, for de Svenske havde det alt borttaget. Men da saa Lars Krog gik ud, tog Rytteren Pinen af hende, eftersom hun var hartad død; og svor Rytteren da ved sin højeste Ed og sagde: «Alt dette

maa I takke Lars Krog for!» Saa rede de af Gaarde. Men paa Mærn Gade mødte de Povl Svendsen; og da siger Lars Krog, som de rede forbi: «Nu haver jeg været neder og pint Lars Lærke og hans Kone!» — Saa gik Povl fra og tav stille.

Povl Hansen i Badebygaard vidnede, at Lars Krog kom selvferde til hans 1659 Lille-Juleaften udi Povls Fraværelse og slog hans Hustru, for hun vilde ikke fly hannem sit Skørt, og stødte hende omkuld. Da Povl kom hjem, og Kvinden beklagede sig, søgte han og hans Kone straks neder til Lars Lærkes; hvor de og fandt Lars Krog og hans tre Kammerater. Da spurgte Povl Lars ud og de andre, hvi de havde taget saa af Sted til hans og slaget hans Kvinde og taget af hans Gods.

Da sagde Lars Krog længe nej, han havde ingen af deres Klæder, og var ikke heller i Povls Gaard. Men Povl truede ham med Regimentskvartermesteren. Saa gik Lars hen og fik Povl igen et rødt Bajsskørt, nogle smaa Linklæder og Skörter, og kastede det paa Lars Lærkes Gulv og stak med sin Kaarde igennem Skørtet ti Gange, slog saa Povl med Fladen af Kaarden, imedens han gik paa Lars Lærkes Framgulv; satte han saa den dragendes Kaarde paa Povls Bryst og sagde: «Nu skal jeg støde dig ned!» Da sagde Povl: «Du lader mig vel være; men vil du ikke give mig alt Tøjet?» Og som Povl vilde gaa ud med Klæderne, slog Lars ham igen med Fladen af Kaarden og stak i Skørtet, og allermest slog han Povl i Larses Gaard, hvor Krogen nu gik og stimedede og gol.

Lars Krog, der ledig og løs, uden Fængsel og Baand, blev ført frem for Retten, sagde, at en svensk

Kvartermester Ole Larsen havde befalet ham at gøre, hvad han gjorde.

Derefter fremstod Mads Pedersen i Taageby og vandt: Lars Krog tog hans eneste Ko fra ham ud af hans Kobaas anden Juledag 1659, bandt den udi Gaarden og nødte ham til at trække den til Lars Lærkes, hvor de Svenske vare. Og samme Dag under Prædikenen tog han tre Bistader fra ham, og desforuden en Messingkedel og en Buløkse. Og ellers berettede Mads Pedersen, at Lars Krog var Aarsag til al hans Armod og Ulykke.

Hans Bendsen i Taageby vandt, at Lars Krog paa de Tider, som omvundet ere, søgte og ledte trende Gange i hans Hus og rendte Dørene op efter Mads Pedersen og hans Hustru; samt at han tillige med andre Svenske spurgte flittig efter Mads, idet han sagde: «Kunde jeg finde eller se nogle af Madses Sager, da vilde jeg vel kende dem».

Madses Kvinde Kirsten vandt, at den Tid Lars Krog ledte efter hendes Mand, da sagde han til hende udi hendes Stue, at han skulde sætte en hed Tang paa hendes Næse, saa hun skulde vise ham baade Kobber og Klæder; og sagde han, at han skulde bagbinde Mads Pedersen, Lars Lærke og Morten i Kræmmervænge. Og ellers tog Lars Krog fra dennom alt det, de havde; men dengang han truede hende med den hede Tang paa hendes Næse, da turde hun ikke længre bie ved Gaarden, men maatte forlade den og begive sig paa andre Steder.

Paa Tinget nægter Lars Krog slet ikke, at han jo har taget de nævnte Ting. Bierne tog han dog selvferde to Aftener før Juleaften, og førte han dem til

de andre Svenske; men Messingkedlen og Buløksen bekom Hans Rydsbiørg i Vordingborg af hannem, og gav ham derfor $\frac{1}{2}$ Pot Brændevin og ikke mere. Rydsbiørg spurgte, hvor han samme Gods havde bekommet, og dertil svarede Lars, at han tog det fra Mads Pedersen i Taageby.

Ingvor Pedersen i Taageby vandt i lige Maade, at nu Jul, bliver et Aar, om Natten, mødte Lars Krog hannem selvsektende paa deres Gade, og vilde de plyndre Ole Larsens; og da fornam han, at de andre Pojeker kaldte Lars Krog Kvartermester, og en af dem, en Polak, blev kaldt Korporal. Alle Pojekerne stimlede sammen om Ingvor der paa Gaden, sloge og stødte ham, tog fra ham hans Sko og en Pung med en Nøgle ved; og der dette var sket, blev han tagen af tvende af samme Pojeker, og slæbde de hannem imellem to Heste hen til Ole Larsens Dør, og holdt de hannom derudenfor i Frost og Kulde, barfodet, imidlertid de hug Ole Larsens Dør «isønder» og toge derinde, hvad de fandt. Og dermed slap de Ingvor løs.

Ole Larsen i Taageby vandt, at da de 16 Pojeker havde slåget hans Dør op, jagede de hannom og hans Kvinde bort, saa de maatte søge Skoven; og da toge de bort alt, hvad der fandtes til hans, undtagen en Kedel, som de havde ladet staa i Gaarden.

Lars Krog herom beretter, at hvis de fik samme Nat i Ole Larsens Hus, parterede de imellem hverandre, saa at hver fik sin Del deraf. Men den Tid Kvartermester «Lange Lasse» fik at vide, at sligt var passeret, da bleve de sankede i Præstø, alle de 16 Pojeker, og hver maatte levere sin Part fra sig, som de havde

taget; og beretter Lars Krog, at han fik for sin Part, som han og maatte levere til «Lange Lasse»: En gammel Kaabe, en Hat og et Forklæde.

Maren Gregersdatter, boende i Skuderup, vandt, at Lars Krog ved Evebro Markeds Tider, nu bliver to Aar, tog fire Underdyner, to Gryder, en sorthjelm Ko — som hun tilforn havde købt af Kvartermester Ole Larsen for en Jærnkakkelovn —, otte Stykker Faar og 6 Daler; og sagde han til hende — og Larses egen Moder hørte derpaa — at han vilde slaa hende levende og hænge hende, at hun skulde lide den forsmædeligste Død, baade hun og hendes Mand; og ikke skulde de lade dennom noget efter i Verden. Nu havde hun ikke uden et brunt Klædesskørt; men det blev hendes Mand, Lars Skrædder, tvungen til at sy Lars Krog en svensk Kjole af; og alt det andet Tøj: Uld, Hør og en Kaabe, puttede Lars i en Tøndesæk og gik med. Lars Krog undskylder sig paa ny med, at han fik intet for sin egen Mund, uden Gryderne, som han solgte til Ole Smed for 2 Sletmark; alt det andet leverede han, dels til Lange Lasse i Præstø og dels til Kvartermesteren inde hos Niels Rasmussens i Skuderup. De beholdt det, og han fik intet. Men han hørte, at Niels Rasmussen sagde til Kvartermesteren, at denne skulde ikkun tage ud fra Lars Skrædder og hans Kone, hvad han vilde have, og sætte det ind til hannom; det var Synd, de skulde have noget.

Sisse Hans Esbensens i Ugledige vandt, at nu til St. Mortensdag, bliver to Aar, da kom Lars Krog paa Marken og ledte efter deres Ko. Han var ridende; men da han ingen Kundskab fik om Koen, kom han hjem i

deres Gaard og fik fat paa hendes Mand og stod over ham med en dragende Kaarde og truede, til hun maatte gaa ud paa Marken og hente Koen hjem og lede den til Kvartermesteren i Skuderup, og Lars Krog red og fulgte hende frem. Den anden Morgen derefter kom han igen selvanden og tog tre Faar. Nok herforuden tog han et Vadmelskort fra hendes Pige; hvilket dog en anden Rytter skaffede hende igen. Endnu tog han udi en Pose syv Par Træsko og et nyt Hørgarnsforklæde. Lars Krog berettede hertil, at Kvartermesteren fik de tvende Faar; men det ene beholdt han og den anden Rytter selv, og flyede de det til Frans Rydsbjerg i Mærn, som derfor gav dem Øl og Brændevin for en Mark.

Thomas Hansen i Allerslev vandt, at forleden Langfredag Morgen, for et Aar siden, da kom Lars Krog selvjerde, slog hans Døre op og i Stykker; saa han, hans Kvinde og Morten Skomager, som var til Huse hos dem, maatte nøgne søge Skoven og derigennem ned til Hr. Søren i Rekkinde. Og imidlertid toge Røverne alt, hvis der var i Huset. Samme Nat laa nogle svenske Officerer til Hr. Søren, hvilke iligen kom paa deres Heste og rede efter Lars Krog og de andre, saa disse tabte en Del af deres Tyvekoster paa Gaden og en Del i Skoven. Morten Skomager mistede paa samme Tid en Dyne, hvilken han dog siden igen bekom. Lars Krog vil kaste Skylden paa Ole Andersen i Gederød: «De vare aldrig komne til det Hus at plyndre», siger han, «havde ikke Ole Andersen været». Og alt, hvad han fik for sin Part, nemlig et Par Støvler, to Sko, et Forklæde og Morten Skomagers

Flaske-Kjøl, samlede han i en Pose og fik Mette i Gederød til at bære Thomas Hansen det hjem igen.

Peder Madsen i Allerslev vandt, at ved Paaske-tider, forleden et Aar, da kom Lars Krog til hans og flakte hans Skive i to Stykker og hug nogle Splinter og Stykker af Siden paa den, slog Vinduerne ud, rev Kakkellovnen ned og satte Sengen over Ende paa den ene Gav. Siden derefter kom han selvjerde og ledte efter Peder Madsens Ko, og ikke fandt de den straks; da satte de sig alle til Hest og vare færdige at ville ride bort, men saa stod Lars Krog af sin Hest igen, og de andre bleve holdende i Gaarden, mens Lars løb hen i Husene og ledte paa ny efter Koen; og paa det sidste fandt han den paa «en» Sted, hvor den stod «indklint». Saa maatte Peder Madsen købe Lars Koen af for en Rigsdaler; og gav han hannem straks 4 Mark, men maatte blive ham de to Mark skyldig.

Valborg Pedersdatter fra Allerslev vandt, at noget før Paaske, forleden et Aar, da kom Lars Krog ind til hendes og tog en Brand paa hendes Fyrsted og løb op med til Peder Madsens Gaard; men der mødte hendes Husbond ham og fik Branden fra ham og slukede den i Gadekæret, saa han gjorde dermed ingen Skade. Lidt derefter kom Lars Krog igen løbende ind hos Hans Larsens, hvor Peder Madsens Hustru endnu sad og talede med Valborg, og da siger han til Peders Kvinde, at hun skulde hellere gaa hjem og slukke den Ild, han havde stukket paa dem.

Endnu fremstod Kristen Jyde i Allerslev og vandt, at Juleaften 1659, som han kom fra Præstø, da oprendte Lars Krog hannem paa Skibbinge Mark, og

straks hug han hannem tre Huller udi hans Hoved og stak ham udi hans Albue med sin Kaarde; saa Kristen gik vanfør udi 26 Uger og bar sin Arm udi en Liste i hele bemeldte Tid.

Afgangne Lægdsmand Hans Høgs fattige Enke Merde, der sad til Leje i Hr. Søren's Hus i Rekinde, blev af Lars Krog og hans Parti ligeledes frarøvet alle hendes fattige Ejendele; og den gamle Kone maatte ty ud i Skoven for at søge sig Skjul og Frelse.

Til sidst bleve Lars Krogs Handeler saa mange og saa grove, at endog Svensken fandt det for galt; hvorfor Oberstløjtnant Arensdorf under Grev Pontus de la Gardie udstedte en skriftlig Ordre, dateret Jungshoved Slot den 9 Juni 1660, til at paagribe Lars Krog, hvor og hvorledes han kunde findes, for nogle Skælmstykker han havde begaaet udi Landet saavel som udi Skovene. Da var det, at han blev fanget af Ammedrup Bymænd og ført ud paa Vordingborg Slot. Efter at de mange Vidner ere førte paa Tinget, sætter Ridefogden i Rette, at Lars Krog, der baade i Ufredstiden og efter Freden har øvet de mange omvundne Misgerninger i Vordingborg Len mod de arme Bønder og Ko. Ma. Tjenere, i Sønderlighed i Baarse Herred og derforuden i Jungshoved Len — Gerninger, som hvert Menneske maa beklage, og om hvilke der, om fornødent gjordes, med god Samvittighed kunde føres endnu langt flere Vidner — da bør Lars Krog efter Ko. Ma. udgangne trykte Forn., dat. Kjøbenhavns Slot den 24 Juli 1660, Art. 11 ingen Naade bevises; og var Ridefogden Dom begærendes, saaledes, at Lars Krog, andre til Afsky og Eksempel, som Landsens Forræder bør at miste sit Liv med et

Sværd, og efterdi han haver røvet og ranet, bør derfor den højre Haand hannom levende afhugges, og Hovedet med samme Haand at sættes paa en Stage; og som han haver stjaalet, da derover en Galge at slaas, og siden efter Kroppen dernedenunder til Høj og Hedenjord at stedes. Herudi at dømme haver Herredsfogden til sig taget otte lovfaste Mænd, hvilke otte Mænd med Herredsfogden udginge uberaadte og igen indkom velberaadte, og saaledes afsagde Dommen: «Eftersom Lars Krog efter Vidnesbyrd og hans egen Bekendelse udi den sidste Fejdetid her i Landet haver undvigt og frarømt sin Gaard, som han udi Fredstid haver fæstet og bevaanet udi Skuderup, og haver givet sig frivilligen uden Tvang udi de svenske Krigsfolks Tjeneste, hvorudi han haver udpist, givet Anledning til og selv været med til, at en Del af Undersaatterne her i Herredet ere blevne pinte, slaaede, huggede, udplyndrede, berøvede og bestjaalne, om Dagen saavel som om Nattetider, og endnu udi sit Fængsel haver truet og undsagt dennom, som har hannom paagrebet, og dennom, som deres Sandhed nu her vundet imod hannom haver, efter Tingsvidnernes videre Formelding, da vidste vi ikke at kunne befri Lars Krog, efterdi han har forrædelig brudt den Ed, som han og det ganske Land har svoret Hans Ko. Ma. efter Fuldmagters videre Formelding, at være Hans Mayst. huld og tro og at afvende Ko. Ma. og Kronens Skade og Ugavn med største Flid og Mulighed; da — efterdi det befindes, at Lars Krog har været Hans Mayst. utro og tilføjet Landsens Indbyggere stor Skade, Fordærv og Ødelæggelse — tildømmes Lars Krog at miste sit Liv med et Sværd, hans Hoved paa en Stage

at sættes, og derefter den højre Haand at afhugges og slaas paa Støtten under Hovedet, og Kroppen derunder udi Høj og Hedenjord at begraves; hvortil hans begangne Gerninger haver hannom dømt til Døde, og ikke vi otte Mænd med Herredsfogden». B. H. Tb. 24 September, 8 Oktober, 15 Oktober og 5 November 1661.